

Suomen yliopistokirjastojen neuvoston toimintasuunnitelma vuodelle 2006

Yleistä

Vuoden painopistealueena on strategian uudistaminen. Neuvosto hakee hyötyjä yhteisestä toiminnasta määrittelemällä entistä selkeämmin strategiset tavoitteensa sekä arvioimalla kriittisesti hanketoiminnan hyödyt. Yliopistokirjastojen tuottavuuden tarkasteluun ja suunnitteluun haetaan perustietoja rahoitus selvityksellä. Laadun ja vaikuttavuuden arviointia tuetaan tuottamalla yhteisiä työkaluja ja määrittelyjä yliopistokirjastojen laatu- ja arviointityötä varten.

Suomen yliopistokirjastojen neuvostolla on ollut käynnissä kaksi opetusministeriön tukemaa laajaa hanketta, joiden rahoitus päättyy vuoden 2006 jälkeen. Vuoden 2006 aikana suunnitellaan näihin hankkeisiin liittyvän toiminnan vakinaistaminen ja päätetään toimintaan mahdollisesti tarvittavista resursseista tai toiminnan lopettamisesta.

Neuvosto osallistuu aktiivisesti vuonna 2006 kirjastosektoreiden yhteistoimintaan ja Kansalliskirjaston palvelujen määrittelyyn sekä tukee kaukopalvelun toimintatapojen kehittämistä ja avoimen tieteellisen julkaisutoiminnan sekä virtuaaliyliopistotoiminnan edistämistä.

Vuoden 2006 aikana aloitetaan valmistelut laajemman yleisen kotimaisen tunnettuuden ja kansainvälisen näkyvyyden saavuttamiseksi.

Suomen yliopistokirjastojen neuvoston hankkeet ja työryhmät

Kokoelmakartta

Kokoelmakarttahanke liittyy strategiseen tavoitteeseen parantaa aineistojen saatavuutta ja kattavuutta. Hanke käynnistettiin vuoden 2003 lopulla. Kansalliskirjasto on saanut vuodelle 2006 hankkeeseen 30 000 euroa maininnalla, että hanketta ei tämän jälkeen enää rahoiteta opetusministeriön kehittämismäärärahalla. Vuonna 2006 suunnitellaan jatkuvan toiminnan muoto, resurssitarve ja rahoituslähteet sekä päätetään Kokoelmakartta hanketoimintana. Tavoitteena on vakiinnuttaa Kokoelmakartta osaksi kirjastoverkon tuottamaa palvelua ja ratkaista sen pysyvään ylläpitoon liittyvät ongelmat.

Vuoden 2006 aikana toteutetaan erikoiskirjastojen mukaantulo laajentamalla yhdyshenkilöverkostoa, tiedotusta hankkeesta sekä koulutuksen järjestämistä.

Kansalliskirjasto kehittää ja ylläpitää ENCompass-sovellusta käyttävää Doria-dokumenttiarkistoa, jonne Kokoelmakartan tietojen tallennus käynnistyi vuoden 2005 lopulla. Vuoden 2006 aikana kehitetään tallennusalustan käytettävyyttä ja hakutapoja sekä liitetään kirjastojen perustiedot KIRSTI-tietokannasta osaksi Kokoelmakarttaa. Lisäksi suunnitellaan ja valmistellaan kuvailujen hyväksikäyttö Nelli-portaalissa.

Kirjastoissa jatketaan määrällisten kartoitusten tekemistä omassa aikataulussa ja resurssien mukaan. Kirjastot kuvailevat kokoelmia kokoelmakarttaan sen jälkeen, kun ovat saaneet tehdyksi määrällisiä kartoituksia. Kokoelmien kuvailussa on lähdetty liikkeelle käytettävissä olevin tiedoin. Kokoelmien arvioinnissa on keskitytty määrälliseen arviointiin ja kartoitukseen. Kokoelmien laadulliset arviointimenetelmät valitaan vuonna 2006.

Hankkeen päätteeksi formaatti, kuvailuohjeet ja teknisen alustan dokumentointi kootaan ja viimeistellään. Hankkeen tulokset arvioidaan loppuraportissa.

Informaatiolukutaidon opintosuunnitelma

Kolmivuotinen informaatiolukutaidon opintosuunnitelma –hanke on käynnistetty vuonna 2004 oppimisen edistämistä koskevan strategisen tavoitteen pohjalta. Informaatiolukutaidon opintosuunnitelma –hankkeen avustus opetusministeriön virtuaaliyliopistotoimintaan kohdennetuista rahoista päättyy vuoden 2006 jälkeen. Hankkeeseen on rahoitusta noin 100 000 euroa vuodelle 2006.

Hankkeen päätavoitteena on integroida informaatiolukutaito osaksi akateemisia opintoja. Vuoden aikana selvitetään minkälaista koordinoitua, missä asioissa ja missä muodossa jatkossa tarvitaan. Yksittäisinä asioina ratkaistaan muun muassa sivuston ylläpito ja sijainti, postituslistan tarve sekä osaamistasotestien pohjaksi suunnitellun kysymyspatteriston jatkokehitys ja ylläpito.

Vuoden 2006 toiminnan yhdeksi painopistealueeksi otetaan opettajien ja tutkijoiden koulutus. Hanke järjestää valtakunnallisten informaatiolukutaitoryhmien jäsenille sekä kirjastojen informaatiolukutaitoyhteyshenkilöille kaksipäiväisen koulutuksen kesäkuussa. Kysymyspatteriston pedagogista käytettävyyttä pyritään parantamaan yhteistyössä hankkeessa toimivien informaatiolukutaitoryhmien kanssa. Lisäksi informaatiolukutaitoryhmille esitellään vuoden alussa muun muassa eri oppimisalustojen testi- ja tenttiminAISuuksia.

Hanke järjestää kansainvälisen päätösseminaarin syksyllä 2006. Hankkeen tulokset arvioidaan loppuraportissa.

Rahoitus selvitys ja rahoitusmallien kuvaaminen

Rahoitus selvityksen tavoitteet liittyvät opetusministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelmaan 2006-2010 ja ylipäätään toimintaympäristön muutoksiin. Vuoden 2006 aikana suunnitellaan ja tuotetaan rahoitus selvitys, jonka tekemiseen liittyvien palkkioiden maksamiseen Kansalliskirjasto sai opetusministeriön kehittämisrahoista 22 000 euroa vuoden 2005 lopussa. Yliopistokirjastot osallistuvat selvityksen rahoitukseen ja aineiston tuottamiseen. Kansalliskirjasto tekee sopimuksen selvityksen tekijän kanssa.

Selvityksen tavoitteena on antaa kokonaiskuva yliopistokirjastojen kustannus- ja rahoitus rakenteesta. Selvityksessä tarkastellaan myös yliopistokirjastojen rahoituksellisia neuvottelukäytäntöjä sekä luodaan rahoitus malleja verkostolle ja verkoston hankkeille. Siinä ennakoitaan muutoksiin liittyviä riskejä, tarkastellaan yliopistokirjastojen toiminnan kannalta tärkeitä erityiskohteita sekä luodaan kuvaa yliopistokirjastojen rahoituksesta osana kehysorganisaation ydinprosesseja. Johtopäätöksiä käsitellään neuvoston kokouksissa ja niiden pohjalta mahdollisesti laaditaan joitakin suosituksia.

Suomen yliopistokirjastojen neuvosto järjestää seminaarin tuloksista. Seminaari ajoittunee vuoteen 2007, jolloin selvityksestä informoidaan erikseen myös rehtorien neuvostoa ja opetusministeriötä. Ministeriö on kehittämismäärärahoja myöntäessään asettanut luovutuksen määräajaksi 30.4.2007.

Laatu ja vaikuttavuus

Laatu ja vaikuttavuus –hankkeen tavoitteena on helpottaa yliopistoissa laadun ja vaikuttavuuden arvioinnin kytkemistä osaksi johtamista. Tärkeänä tavoitteena on myös osoittaa kirjastojen vaikuttavuutta yliopistojen toiminnalle. Hankkeen käynnistämisen taustalla on muun muassa opetusministeriön yliopistoille asettama tavoite laatujärjestelmien auditoinnista vuoteen 2010 mennessä.

Vuoden alussa järjestetyssä Laatu- ja vaikuttavuus yliopistokirjastoissa -seminaarissa kartoitettiin yhteisten kehittämiskohteiden tarvetta. Laadun arvioinnin keinoina nousivat esiin yliopistokirjastojen laatumanuaali, joka sisältäisi ydinprosessien kuvauksen, palvelun

laatukyselyt sekä kysymys- ja mittaripankit. Mittareiden toimivuus kirjastoverkon tasolla on tärkeää, samoin sellaisten vaikuttavuutta kuvaavien mittareiden löytäminen, jotka mahdollistavat jatkossa myös vertaisauditoinnin yliopistokirjastojen kesken. Hankkeen tavoitteena on laatumanuaalin luominen, seminaarien ja keskustelufoorumien järjestäminen sekä yliopistokirjastojen tukeminen auditointiin valmistautumisessa.

Korkeakoulujen arviointineuvosto myönsi vuoden lopulla Helsingin yliopistolle yhteisen hankkeen koordinointiin 18 000 euroa.

Strategia vuosille 2007-2012

Suomen yliopistokirjastot laativat verkostolle strategian vuoden 2006 aikana. Tavoitteena on aikaansaada strategia, joka ennakoii toimintaympäristön ja asiakkaiden tarpeiden muutoksia vuoteen 2012 saakka. Näkökulmana on tieteen ja opetuksen edistäminen sekä aikaisempaa määrätietoisempi strategisten hyötyjen hakeminen. Strategian valmistelusta neuvoston kokouksiin vastaa strategiaryhmä. Strategian laatimisessa kuullaan tärkeitä sidosryhmiä.

Uusien hankkeiden suunnittelu ja rahoituksen hakeminen hanketoimintaan

Neuvosto arvioi vuonna 2006 erikseen ja osana strategiatyötä mahdollisten uusien hankkeiden käynnistystarpeen. Neuvoston kokouksessa 11.11.2005 esitettiin yliopistojen yhteistyötä erityisasiakkaiden, kuten näkövammaisten, aineistojen ja työvälineiden hankinnassa yliopistokirjastojen palvelutoiminnan tasavertaisuuden ja esteettömyyden edistämiseksi. Vuonna 2006 selvitetään erityisasiakkaiden palvelun parantamiseen liittyvän hanketoiminnan käynnistämisedellytykset. Informaatiolukutaidon opintosuunnitelma -hankkeen aloitteesta selvitetään mahdollisuutta käynnistää laajamittainen informaatiolukutaitoon liittyvä yliopiston tutkijoiden ja opettajien osaamisen kehittämisen hanke. Muita potentiaalisia hankkeita selvitetään tarpeen mukaan.

Suomen yliopistokirjastojen näkyvyyden lisääminen ja aseman vahvistaminen

Suomen yliopistokirjastojen neuvosto on saavuttanut asemaa yliopistokirjastojen yhteisen mielipiteen edustajana, mikä heijastuu muun muassa siten, että neuvostolta pyydetään lausuntoja. Neuvoston toimintaa ei kuitenkaan tunneta laajasti kotimaassa tai kansainvälisesti. Vahva imagoviestintä edellyttää usein myös rahallista panostusta. Strategiaryhmässä mietitään millä tavoitteilla, resursseilla ja toimenpiteillä neuvosto voi kehittää tunnettuuttaan.

Osallistuminen toimintojen ja toimintamallien kehittämiseen

Osaamiskartan hyödyntäminen

Yliopistokirjastojen osaamistarvekartoitus –hankkeessa tavoitteena oli luoda osaamisen kehittämisen toimintamalli yliopistokirjastojen verkostolle jatkuvan oppimisen ja kehittymisen tueksi. Suomen yliopistokirjastojen neuvostossa käsiteltiin 2005 yliopistokirjastojen verkoston strategian pohjalta vuoteen 2010 mennessä yliopistokirjastoissa tarvittavien osaamisten kartta. Vuonna 2006 selvitetään osaamiskartan hyödyntämistä yliopistoissa, arvioidaan mahdollinen jatkokehitystarve sekä koulutusyhteistyön mahdollisuudet.

Kaukopalvelun kehittäminen

Suomen yliopistokirjastojen neuvostolla on edustus Linnea 2 –kaukopalvelutyöryhmässä sekä Stks:n kaukopalvelutyöryhmässä. Vaikutetaan kaukopalveluratkaisuihin näiden työryhmien työskentelyn kautta. Työryhmissä selvitetään mm. kaukopalveluimittajat, lainojen uusimisen helpottamista UB-lainauksella sekä kustannusperustaisen toiminnan edellytyksiä.

Digitaalisen julkaisutoiminnan prosessi

Digitaalisen dokumentin elinkaari vapaakappalaisin mukaisine vastuuketjuineen mallinnetaan valtakunnallisesti. Asia valmistellaan kansalliskirjastossa vuoden 2006 keväällä. Julkaisuasioista vastaavien verkostoitumista edistetään edelleen.

Open Access –julkaiseminen, avoin tieteellinen julkaisutoiminta

Suomen yliopistokirjastojen neuvostolla on edustus avointa julkaisutoimintaa Suomessa edustavassa FinnOA-työryhmässä. Tämä edustus on tarkoitus pitää myös vuonna 2006. Yliopistokirjastot tiedottavat toiminnasta ja seuraavat julkaisuarkistojen kehittymisestä tehtäviä kansallisia ratkaisuja. Pyritään vaikuttamaan siihen, että avoimen tieteellisen julkaisutoiminnan rahoitus turvattaisiin osana tutkimusprojektin kustannuksia jo suunnitteluvaiheesta lähtien.

Virtuaaliyliopistotoiminnan kehittäminen

Suomen yliopistokirjastojen neuvosto seuraa virtuaaliyliopistotoiminnan organisoitumista ja tekee yhteistyötä Suomen virtuaaliyliopiston kehittämisyksikön kanssa.

Jäsenyydet

Suomen yliopistokirjaston neuvoston ulkopuoliset edustukset

Suomen yliopistokirjastojen neuvosto pyrkii huolehtimaan siitä, että edustukset seuraavissa organisaatioissa säilyvät:

Suomen virtuaaliyliopiston johtoryhmä
FinELib-konsortio
- ohjausryhmä
- konsortior ryhmä
Kansalliskirjastostrategiatyöryhmä
Kirjastot.fi-ohjausryhmä
Linnea 2 –kaukopalvelutyöryhmä
Suomen tieteellisen kirjastoseuran kaukopalvelutyöryhmä
FinnOA-työryhmä
- projektin ohjausryhmä

Neuvoston ja työvaliokunnan kokoukset ja jäsenet

Suomen yliopistokirjastojen neuvostossa ovat edustettuina kaikki yliopistokirjastot, Kansalliskirjasto ja Varastokirjasto. Jäsenistö koostuu yliopistokirjastojen ja Kansalliskirjastojen ylimmästä johdosta. Edustajat voidaan nimetä työvaliokuntaan yhtäjaksoisesti neljäksi vuodeksi. Neuvoston puheenjohtajan toimikausi on kaksi vuotta. Vuoden 2006 jälkeen erovuorossa on puheenjohtajan lisäksi kaksi työvaliokunnan jäsentä. Heidän tilalleen nimetään jäsenistöstä uudet edustajat. Neuvoston ja työvaliokunnan kokouksia järjestetään tarpeen mukaan. Kokouksiin kutsutaan tarvittaessa asiantuntijoita.

Suomen yliopistokirjastojen neuvoston hankkeiden ohjausryhmien ja työryhmien jäsenet

Suomen yliopistokirjastojen neuvostolla on vuonna 2006 seuraavissa hankkeissa ja työryhmissä nimetty jäsenistö: Kokoelmakartta, Informaation lukutaidon opintosuunnitelma, Rahoitus selvitys, Laatutyö ja Strategian uudistaminen. Työryhmiä perustetaan tarvittaessa lisää ja jäsenistöä lisätään tai vaihdetaan tarvittaessa.

Toimintasuunnitelma 2006 - tavoitetaulukko

Keskeiset tavoitteet vuodelle 2006 ja niiden toteutumisen arviointi vuoden 2006 lopussa:

Suunnitelma 2006	Nykytila	Miten arvioidaan saavuttaminen?
Kokoelmakartta		
Kokoelmakartta lopetetaan hanketoimintana ja sovitaan vakituisen toiminnan mallista.	Hankkeeseen on saatu opetusministeriön rahoitusta vuodelle 2006 ilmoituksella, että hankerahoitusta ei enää tämän jälkeen myönnetä.	Neuvosto ja Kansalliskirjasto ovat sopineet siitä, miten kokoelmakartta ja sen ylläpito organisoidaan vakituisena toimintana osaksi kirjastoverkon toimintaa.
Yliopistokirjastot jatkavat kokoelmien kartoitusta ja kuvailua. Erikoiskirjastot tulevat toimintaan mukaan.	Kuvailuja ja kartoituksia tekevien kirjastojen lukumäärä 1. yliopistokirjastot (lkm/kaikki) - määrälliset kuvailut (lkm) - laadulliset kuvailut (lkm) 2. erikoiskirjastot (lkm/kaikki) - määrälliset kuvailut (lkm) - laadulliset kuvailut (lkm)	Kuvailuja ja kartoituksia tekevien kirjastojen lukumäärän kasvu 1. yliopistokirjastot (lkm kasvu; lkm/kaikki kirjastot) - määrälliset kuvailut (lkm kasvu) - laadulliset kuvailut (lkm kasvu) 2. erikoiskirjastot (lkm kasvu; lkm/kaikki kirjastot) - määrälliset kuvailut (lkm kasvu) - laadulliset kuvailut (lkm kasvu)
Laadulliset arviointimenetelmät arvioidaan ja valitaan.	Menetelmiä selvitetään	Laadullinen arviointimenetelmä on valittu.
Käyttöliittymän käytettävyyttä ja hakutapoja kehitetään.	Kuvailu	Kuvailu, kirjastojen yhdyshenkilöiden ja ohjausryhmän tekemä arviointi
Informaatiolukutaidon opintosuunnitelma		
Informaatiolukutaidon kehittäminen integroidaan osaksi akateemisia opintoja.	Hankkeeseen on saatu opetusministeriön rahoitusta, joka päättyy vuoden 2006 jälkeen.	On luotu toimintamalli, jossa informaatiolukutaidon kehittäminen on osa akateemisten opintojen kehittämistä.
Koulutuksen suunnittelu ja järjestäminen tutkijoille ja opettajille aloitetaan.	Hankkeessa on tähän saakka keskitytty opiskelijoiden ja kirjastohenkilöstön koulutukseen.	Käyttäjäkyselyt (mikä vaikutus koulutuksella on ollut käyttöön)
Rahoitus selvitys ja rahoitusmallien kuvaaminen		
Yliopistokirjastojen verkoston hankkeille luodaan rahoitusmalleja.	Verkoston hankkeilla ei ole luotu selvää rahoitusmallia.	Selvityksessä kuvataan verkoston ja sen hankkeiden toiminnan kannalta oleellisia rahoitusmalleja (lukumäärä).
Yliopistokirjastojen rahoitus- ja kustannusrakenteesta saadaan kokonaiskuva.	Kirjastot eroavat rahoitus- ja kustannusrakenteeltaan sekä periaatteiltaan.	Selvityksestä annetaan yleiskuva kirjastojen rahoitus- ja kustannusrakenteesta sekä tietoja eroista.
Laatu ja vaikuttavuus		
Laadun ja vaikuttavuuden arviointi on kytketty kirjastojen johtamiseen.	Tilanne on kirjava: laadunarviointia on toteutettu joissakin kirjastoissa (yleensä osana yliopiston laatutyötä), joissakin ei. Käytössä on ollut	Yhteisesti tuotetut prosessi- ja kysymyspankit käytössä, laatumanuaali. Vertaisauditointi mahdollista. Kirjastot mukana yliopistojen laadunarvioinnissa.

Kirjastojen vaikuttavuus yliopistojen tuloksiin voidaan osoittaa.	erilaisia arviointimenetelmiä. Ei yhteisesti tuotettuja prosessikuvauksia tai mittareita.	
Strategia ja toimenpideohjelma		
Strategian uudistaminen	Neuvostolla on strategia 2003-2007.	Neuvostolla on selvästi uudistunut strategia ja visio, jotka ohjaavat toimintaa vuodelle 2012.
Sidosryhmiä kuullaan strategian valmistelussa	Sidosryhmiä kuultiin aikaisemmassa strategiassa neuvoston kokouksessa.	Strategiassa on määritelty, mitä sidosryhmiä on kuultu strategiaa valmisteltaessa ja miten.
Tunnettuuden ja näkyvyyden lisääminen		Strategiassa on selkeästi määritelty neuvoston tavoiteimago ja toimenpideohjelmassa tunnettuuden ja näkyvyyden lisäämiseen liittyvät toimenpiteet
Uusien yhteisten hankkeiden käynnistäminen	Uudet hankkeet ovat perustuneet voimassa olevaan strategiaan.	Strategiassa määritellään hankkeiden arvioinnissa käytettävät kriteerit.
Osaamiskartan hyödyntäminen		
Selvitetään osaamiskartan hyödyntämistä yliopistokirjastoissa, arvioidaan mahdollinen jatkokehitystarve sekä koulutus-yhteistyön mahdollisuudet (kirjastojen yhteinen koulutussuunnitelma).	Osaamiskartan hyödyntämisen laajuudesta ja toimivuudesta ei ole selkeää käsitystä.	Neuvostolla on käsitys osaamiskartan hyödyntämisestä ja toimivuudesta yliopistokirjastoissa. Yliopistokirjastojen yhteistyömahdollisuudet on selvitetty koulutuksen järjestämisessä.

Neuvoston toimintaan liittyvät keskeiset Internet-sivut

Neuvosto

<http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/>

Kokoelmakartta

http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/Tietokartta/tietokartta_hankesuunnittelu.htm

Informaatiolukutaidon opintosuunnitelma

<http://www.helsinki.fi/infolukutaito/index.htm>

Rahoitus selvitys

www-sivut:

<http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/rahoitus selvitys/index.htm>

Strategia vuosille 2007-2012

www-sivut:

<http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/strategia/index.htm>

Osaamiskartta

www-sivut:

<http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/osaamiskartta/index.htm>